

МВС УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО ФОНДУ ГАНСА ЗАЙДЕЛЯ В УКРАЇНІ

**МЕДІАЦІЯ В СУДОВІЙ, ПРАВООХОРОННІЙ
ТА ПРАВОЗАХИСНІЙ СИСТЕМАХ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(30-31 травня 2019 року)

Одеса – 2019

УДК 347.9:347.127.15(08)
М42

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Медіація в судовій, правоохоронній та правозахисній системах:
М42 матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Одеса, 30-31 травня 2019 р.
— Одеса: ОДУВС, 2019. — 253 с.

УДК 347.9:347.127.15(08)

© ОДУВС, 2019

Заєць О. М.,
кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ОДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів широко застосовується в усьому світі, насамперед у США, в Австралії та Європі. У багатьох країнах вона закріплена законодавчо. В суспільствах деяких держав, наприклад, Голландії, вже сформувалася культура медіації як можливого шляху врегулювання спору, в інших країнах, зокрема в Німеччині, вона тільки зароджується. У багатьох судах реалізуються модельні проекти; перші експерименти, що проводилися з залученням науковців, успішно завершилися. Наразі в Німеччині активно обговорюється питання про те, яким чином можна безпосередньо закріпити інститут медіації у тому чи іншому процесуальному кодексі.

У юридичній літературі України останнім часом досить активно обговорюються питання, пов'язані із застосуванням альтернативних способів вирішення спорів та конфліктів. Медіація – один із таких способів, який являє собою добровільний процес спільної роботи, в якому особи, котрі конфліктують одна з одною, визначають проблеми, розробляють варіанти та укладають угоду щодо вирішення конфлікту. Однак чіткого законодавчого закріплення проведення процедури медіації чинне законодавство не містить. Перша згадка про медіацію в чинному законодавстві з'явилася у Законі України «Про безоплатну правову допомогу» (ст. 2, 7) від 02.06.2011 № 3460-VI [1], де медіація увійшла до визначеного переліку правових послуг. В подальшому був розроблений проект Закону «Про медіацію» № 3665 від 17.12.2015 [2]. Але він і досі залишається лише проектом.

Медіація – це гнучкий процес, який може бути адаптований відповідно до сторін та обставин. Коли виникає конфлікт, його учасникам досить складно відсторонитися і зрозуміти, в чому справжня причина конфлікту, що насправді хоче інша сторона і як розв'язати конфлікт. Особи, які залучені в конфлікт, не можуть тверезо оцінювати ситуацію. Виявлення справжніх причин конфлікту й узгодження інтересів є ключовими факторами, які здебільшого дають змогу сторонам не просто врегулювати спір, тобто домогтися зовнішнього результату, але й завершити протиріччя, що лежать в основі конфлікту, тобто фактично припинити конфліктну ситуацію, що видається найбільш цінним. Тому

медіатор допомагає сторонам побачити причину конфлікту, сприяє примиренню сторін, може запропонувати неординарні способи вирішення спору, а також фіксує рішення, до якого прийшли сторони, в особливому документі – медіаційній угоді (договорі).

Медіації притаманні три особливості: по-перше, переговори проводить третя особа із спеціальною підготовкою - медіатор. По-друге, процедура медіації має особливу структуру, яка відкриває можливість спільного знаходження взаємовигідного рішення. І по-третє, на відміну від класичного судового розгляду медіація не обмежується процесуальним предметом спору.

Проведення процедури медіації - особливо у комплексних провадженнях - є доцільним насамперед у тих випадках, коли сторони фактично ведуть спір за розв'язання емоційно-особистісних конфліктів, які, власне, і стоять за правовим спором, коли безпосередньою причиною конфлікту є не самий предмет спору, або коли б рішення суду дало учасникам процесу "не хліб, а каміння", або сторонам і надалі доведеться "жити одна з одною", або ж коли порушення комунікації досі перешкоджали владнанню конфлікту. При цьому медіація не обмежується, як уже згадувалося вище, попереднім предметом спору; вона повинна - і в цьому полягає її шанс на успіх - враховувати приховані причини конфлікту, за якими, зрештою, стоять не пов'язані з правом прагнення сторін (напр., бажання отримати вибачення або визнання). Крім того, до процедури медіації можуть також залучатися і треті особи, які досі не брали участі у судовому провадженні. Тому медіація може застосовуватися (майже) в кожній сфері права, але особливо часто, як показує практика, у так званих "консте́ляціях трикутника" (сусідське право (напр., у разі наявності третіх осіб, права яких зачіпає виданий дозвіл на будівництво), випадки конкуренції (напр., надання державних дотацій/ субсидій), великі промислові та будівельні проекти тощо). Саме відсутність обмеження процедури медіації предметом спору пропонує сторонам більше можливостей віднаходження взаємовигідного рішення спору, яке б попереджало виникнення конфліктних ситуацій, а, отже, й нових судових проваджень у майбутньому.

Звичайно ж, медіація - це не панацея. І хоча у багатьох судових справах її, вочевидь, не можна застосовувати, проте вона розширює інструментарій суду для розв'язання спорів, сприяє встановленню правового миру й покращенню сприйняття громадянами суддівських дій та рішень. Навіть властиві процедурі медіації техніки формулю-

вання запитань та інтервенцій, у разі їх використання судьями у своїй судовій практиці, можуть також позитивно впливати на традиційний розгляд справи у суді. Окрім того, це значною мірою полегшить процес досягнення примирення сторін, відмови від адміністративного позову чи його визнання.

Медіація може полегшити вирішення суперечок. Медіація, як правило, менш стресова, швидша і набагато дешевша процедура, ніж звернення до суду. Медіація зменшує перешкоди для спілкування між учасниками, задовольняє потреби всіх залучених сторін конфлікту, максимізує альтернативи, допомагає учасникам досягти власного рішення. Медіація надає сторонам контроль над вирішенням справи.

Список використаних джерел:

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
2. Про медіацію : проект Закону України від 17 грудня 2015 № 3665. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.

Головацький О. О. МЕДІАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ США: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД.....	51
Голуб В. О. ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЇ В ГІБРИДНИХ МЕТОДАХ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ.....	55
Голуб О. А. МЕДІАЦІЯ У ПРОЦЕСІ МИРОБУДУВАННЯ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	58
Грищенко О. А., Марченко О. А. «ПРИМИРЕННЯ» ТА «МЕДІАЦІЯ»: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ.....	61
Домброван Н. В., Домброван О. І. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І КРИТЕРІЇ МЕДІАЦІЇ.....	64
Дрішлюк В. І. СПІВВІДНОШЕННЯ МЕДІАЦІЇ, МИРОВОЇ УГОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ ПРИМИРЕННЯ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	69
Дулгер В. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА МЕДІАЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ...	73
Дутко А. О., Заболотна М. Р. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	76
Журавель А. В. ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	80
Заєць О. М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	86
Звонок О. С. ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В ЛУГАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ІМЕНІ Е. О. ДІДОРЕНКА.....	88
Кленка Д. І. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	92
Ковальова О. В. РОЛЬ МЕДІАЦІЇ ТА ІНШИХ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ...	97
Конопельський В. Я., Плужнік О. І. ПОНЯТТЯ МЕДІАЦІЇ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	101
Корнієнко М. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	105